

BIULETYN

KWARTALNY

LIBERO 2017 – ĆWICZENIE SPRAWDZAJĄCE DZIAŁANIA PODMIOTÓW W PRZYPADKU ZAKŁÓCEŃ W DOSTAWACH PALIW PŁYNNYCH	3
BEZPIECZEŃSTWO PALIOWE KRAJU – ROZMOWA Z ANDRZEJEM BRZÓZKĄ, PREZESEM ZARZĄDU PRZEDSIĘBIORSTWA PRZEŁADUNKU PALIW PŁYNNYCH NAFTOPORT	5
SŁUŻBA OCHRONY PAŃSTWA A BIURO OCHRONY RZĄDU – REDEFINICJA ZADAŃ I UPRAWNIENÍ	7
WODY POLSKIE A ZARZĄDZANIE RYZYKIEM POWODZIOWYM I RYZYKIEM WYSTĄPIENIA SUSZY	10
SYTUACJA ZWIĄZANA Z WYSTĘPOWANIEM AFRYKAŃSKIEGO POMORU ŚWIŃ (ASF) W POLSCE	13

Zespół redakcyjny**Biuletynu kwartalnego Rządowego Centrum Bezpieczeństwa:***Grzegorz Świszcz – Zastępca Dyrektora RCB**Martyna Olejnik**Anna Zasadzińska-Baraniewska*

Z okazji nadchodzącego Nowego Roku przekazujemy Państwu najserdeczniejsze życzenia – dużo zdrowia, szczęścia i wszelkiej pomyślności w życiu osobistym i zawodowym.

Grzegorz Świszcz

LIBERO 2017 – ćwiczenie sprawdzające działania podmiotów w przypadku zakłóceń w dostawach paliw płynnych

Martyna Olejnik

Rządowe Centrum Bezpieczeństwa

Ćwiczenia LIBERO organizowane są przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa w celu testowania elementów Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego. W szczególności służą sprawdzeniu obiegu informacji, rozwiązań organizacyjnych zawartych w planach zarządzania kryzysowego podmiotów ćwiczących oraz ich funkcjonalności, a także procedur współpracy organów administracji publicznej i służb. Dotyczą również takich kwestii jak prowadzenie polityki informacyjnej przez podmioty zaangażowane oraz koordynacja polityki informacyjnej przez instytucję wiodącą w sytuacji kryzysowej. W efekcie ćwiczenia zidentyfikowane zostają ewentualne braki w procedurach, luki prawne, a także dobre praktyki do upowszechnienia.

Pierwsza edycja ćwiczenia LIBERO odbyła się w 2012 r. i była przygotowaniem podmiotów systemu zarządzania kryzysowego do Turnieju Finałowego UEFA EURO 2012. Druga przeprowadzona została w 2013 r. przy współpracy Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Głównego Lekarza Weterynarii i dotyczyła sytuacji zagrożenia epizootią (ASF – afrykański pomór świń). W trzeciej edycji – 2017 r., wspólnie z Ministrem Energii (ME) i Pełnomocnikiem Rządu ds. Strategicznej Infrastruktury Energetycznej, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa postanowiło poruszyć problematykę zakłóceń w dostawach paliw płynnych. Do udziału w przedsięwzięciu, w celu przeprowadzenia epizodów praktycznych, zaproszono Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągu Naftowego (PERN) i jedną ze spółek wchodzących w skład jego grupy kapitałowej – Przedsiębiorstwo Przeladunku Paliw Płynnych NAFTOPORT Sp. z o.o. PERN, jako krajowy lider logistyki naftowej i strategiczna spółka gwarantująca bezpieczeństwo energetyczne Polski w zakresie dostaw ropy oraz Naftoport, jako jeden z największych naftowych terminali przeladunkowych na Bałtyku, okazały się być optymalnymi gospodarzami epizodów. Przygotowania do ćwiczenia rozpoczęto 12 maja 2017 r. od podpisania przez Dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa – Marka Kubiaka, Ministra Energii – Krzysztofa Tchórzewskiego oraz Pełnomocnika Rządu ds. Strategicznej Infrastruktury Energetycznej – Piotra Naimskiego koncepcji ćwiczenia sprawdzającego procedury systemu zarządzania kryzysowego „LIBERO 2017”.

Fot. RCB

Na mocy powyższego dokumentu powołano planistyczną roboczą grupę ćwiczenia sztabowego, do której zadań należało m.in. przygotowanie scenariusza, dokumentacji oraz raportu końcowego. Powołano również dwa zespoły koordynacyjne dla ćwiczeń praktycznych w przedsiębiorstwach Naftoport i PERN.

W przedsięwzięciu oprócz organizatorów udział wzięło 20 instytucji: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, ministerstwa: Spraw Wewnętrznych i Administracji, Infrastruktury i Budownictwa, Finansów, Obrony Narodowej, Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, Spraw Zagranicznych, Komendy Głównej: Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Granicznej, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu, Agencja Rezerw Materiałowych, PERN S.A., Naftoport Sp. z o.o., Grupa LOTOS S.A., PKN ORLEN S.A. oraz urzędy wojewódzkie: pomorski, kujawsko-pomorski i podlaski. Tydzień przed rozpoczęciem ćwiczenia uczestnikom przekazano instrukcję, w myśl której w momencie rozpoczęcia przedsięwzięcia zaczął funkcjonować Zespół Kierowania Ćwiczeniem, a także grupa ds. mediów. Uruchomiono również Ćwiczebną Internetową Stronę Komunikacji Medialnej (CISKOM). Spełniała ona rolę

dodatkowej platformy informacyjnej, która symulowała aktywność mediów oraz pokazywała działania służb prasowych poszczególnych instytucji zaangażowanych w kryzys. Wszystkie podmioty ćwiczące zobowiązane były na bieżąco monitorować stronę.

Ćwiczenie LIBERO rozpoczęło się 20 listopada od epizodu praktycznego na terenie PERN. Pierwsza informacja do spółki wpłynęła z Bazy Adamowo (magazyny ropy naftowej w województwie podlaskim położone ok. 10 km od granicy z Białorusią), w której partner zagraniczny spółki poinformował o znaczącej redukcji dostaw ropy z kierunku wschodniego, a później o całkowitym wstrzymaniu napływu surowca. Następnie, w trakcie prac remontowych, wystąpiła awaria oraz brak funkcjonalności odcinka północnego rurociągu. Kilka godzin później pracownicy ochrony bazy PERN podczas rutynowej kontroli samochodu próbującego wjechać na teren obiektu znaleźli ładunek wybuchowy. Zarządca obiektu podjął decyzję o częściowej ewakuacji pracowników (łącznie około 150 osób). W konsekwencji powyższych zdarzeń Zarząd PERN zdecydował o ograniczeniu sprzedaży produktów naftowych zbywanych na zasadach Spot (bez wcześniejszego zakontraktowania) oraz o sprawdzeniu bilansu produktów naftowych i ropy naftowej magazynowanych przez Grupę w swoich obiektach oraz w lokalizacjach zewnętrznych.

Drugi epizod praktyczny rozpoczął się w godzinach wieczornych na terenie Naftoportu. Doszło do wtargnięcia uzbrojonych mężczyzn na tankowiec, który był w trakcie rozładunku benzyny oraz wzięcia zakładników spośród załogi. W konsekwencji prowadzonych działań doszło do wybuchu i zatonięcia statku. Zarządzono ewakuację personelu przedsiębiorstwa. W zamachu zginęło 13 osób (terrorysta oraz 12 członków załogi). Uszkodzeniu uległy stanowiska przeładunkowe T i T1. Pełne przywrócenie sprawności wymagało wydobycia i odholowania wraku.

W związku z epizodami praktycznymi, Ministerstwo Energii wykonało szereg działań, m.in. zwróciło się do PKN Orlen, Grupy Lotos i PERN z prośbą o przekazanie informacji na temat stanu zaopatrzenia rafinerii w surowiec oraz do Agencji Rezerw Materiałowych o przygotowanie informacji dotyczącej ilości i lokalizacji zapasów interwencyjnych ropy naftowej oraz możliwości ich uwolnienia. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji zarekomendował zwołanie Rządowego Zespołu Zarządzania

Kryzysowego. Na stronie CISKOM pojawiało się wiele informacji o wzmożonym popycie na stacjach paliw.

Od drugiego dnia ćwiczenie miało jedynie charakter sztabowy. W związku z sytuacją w Ministerstwie Energii odbyło się spotkanie Zespołu ds. Zapewnienia Bezpieczeństwa Paliwowego Państwa. Zgodnie z postanowieniami Zespołu, Minister Energii wydał rozporządzenie w sprawie obniżenia ilości zapasów obowiązkowych ropy naftowej lub paliw na terytorium RP (maksymalnie o 50%) oraz powiadomił KE o obniżeniu ilości zapasów interwencyjnych poniżej 90 dni i zwrócił się z wnioskiem o rozpoczęcie konsultacji na forum UE. Prezes Rady Ministrów wprowadziła czwarty stopień alarmowy DELTA oraz drugi stopień alarmowy BRAVO CRP na obszarze całego kraju.

Trzeciego dnia ćwiczenia, zgodnie z założeniem scenariusza, nastąpił 30-dniowy przeskok czasowy. Na tym etapie obejmującym okres od 22 listopada do 21 grudnia, Prezes Rady Ministrów wydała zarządzenie odwołujące wprowadzone stopnie alarmowe i zwołała Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego. Minister Energii wystąpił do Międzynarodowej Agencji Energetycznej i do Komisji Europejskiej o podjęcie kolektywnych działań. Polska znalazła się w sytuacji poważnego ograniczenia dostaw ropy naftowej, ponieważ z powodu sztormu na Bałtyku wystąpił brak możliwości dostaw z morza. Zaopatrzenie rurociągami ze wschodu zostało wstrzymane, dodatkowo nie funkcjonowały morskie szlaki transportowe. Odnotowano wzrost zapotrzebowania na paliwo o 40%, co w połączeniu z ograniczeniem dostaw mogło grozić przerwaniem ciągłości działania rafinerii w kraju.

22 grudnia po raz drugi zwołane zostało posiedzenie Zespołu ds. Bezpieczeństwa Paliwowego Państwa, po którym Minister Energii zwrócił się do Prezesa Rady Ministrów o wprowadzenie, w drodze rozporządzenia, środków ograniczających popyt na paliwo. Zaproponował wdrożenie reglamentacji sprzedaży paliw (tzw. kartki). Zaobserwowano znaczny wzrost sprzedaży oraz cen paliw na rynku. Przed stacjami benzynowymi tworzyły się kolejki, a ilość tankowanego przez kierowców paliwa była ograniczana. Na tym tle zaostrzyły się niepokoje społeczne, sytuacja była napięta, dochodziło do protestów i zakłóceń porządku publicznego, a także do coraz liczniejszych przypadków przemytu zza wschodniej granicy. Warunki zimowe – temperatura powietrza poniżej

20°C i opady śniegu – powodowały m.in. większe zużycie paliw w celach grzewczych i utrudnienia komunikacyjne. Doszło do karambolu na autostradzie A1 w pobliżu Włocławka (ok. 30 pojazdów, zginęło 10 osób, a 50 zostało rannych), do wypadku i eksplozji cysterny przewożącej benzynę na Podlasiu (zginęły 4 osoby, a 12 zostało rannych) oraz do awarii na szlaku kolejowym. Ćwiczenie zakończono w momencie, kiedy w województwach uruchomiono

proces drukowania i wydawania kartek na paliwo.

Obecnie trwa proces gromadzenia i analizowania wniosków oraz uwag dotyczących ćwiczenia, w co zaangażowane są wszystkie podmioty uczestniczące zarówno w epizodach praktycznych jak i fazy sztabowej. Na podstawie wypracowanych wniosków w Rządowym Centrum Bezpieczeństwa zostanie sporządzony Raport Końcowy Ćwiczenia LIBERO 2017 i przekazany Prezesowi Rady Ministrów.

Bezpieczeństwo paliwowe kraju – rozmowa z Andrzejem Brzózka, Prezesem Zarządu Przedsiębiorstwa Przeladunku Paliw Płynnych NAFTOPORT

Martyna Olejnik

Rządowe Centrum Bezpieczeństwa

Przedsiębiorstwo Przeladunku Paliw Płynnych NAFTOPORT Sp. z o.o. wykonuje przeladunki ropy naftowej i produktów naftowych w Porcie Gdańskim. Spółka stanowi istotny element logistyki dostaw ropy dla polskich i niemieckich rafinerii oraz jej tranzytu, a także lądowo-morskiego przeladunku produktów naftowych. Infrastruktura terminalu przeladunkowego Naftoportu obejmuje pięć stanowisk przeladunkowych o potencjale przekraczającym 44 mln. ton paliw płynnych rocznie. O bezpieczeństwo energetyczne państwa w aspekcie zapewnienia nieprzerwanych dostaw paliw płynnych pytamy Andrzeja Brzózka, prezesa zarządu Naftoportu.

W jakim stopniu Naftoport zapewnia bezpieczeństwo dostaw paliw płynnych dla Polski oraz jakie są plany rozwoju spółki? Czy jest planowana rozbudowa obiektu?

Naftoport posiada potencjał przeladunkowy w pełni pokrywający obecne krajowe zapotrzebowanie na ropę naftową importowaną drogą morską oraz eksportowane i importowane morzem produkty rafinacji – paliwa płynne. Naftoport, w pewnym zakresie, zabezpiecza także dostawy ropy naftowej do dwóch rafinerii położonych na terenie Niemiec, w pobliżu naszej granicy. Utrzymywany potencjał przeladunkowy Przedsiębiorstwa, pod warunkiem zachowania odpowiedniej koordynacji dostaw, jest

w stanie sprostać całkowitemu pokryciu potrzeb importowych ropy naftowej dla Polski. Innymi słowy, Naftoport, poza aspektem ekonomicznym (a Spółka wykazuje się dobrym wynikiem ekonomicznym), pełni przede wszystkim rolę gwaranta bezpieczeństwa dostaw surowca – ropy naftowej na krajowe potrzeby. Aktualnie nie planujemy rozbudowy obiektu. Nasze bieżące działania modernizacyjne ukierunkowane są na unowocześnianie Terminalu, podnoszenie standardu obsługi oraz zwiększanie jego bezpieczeństwa.

Czy Naftoport jest przygotowany na odbiór każdego rodzaju ropy naftowej niezależnie od jej pochodzenia i składu? Skąd obecnie przyjmowane są dostawy?

Tak, urządzenia i instalacje Terminalu przeladunkowego Naftoportu mogą przeladować każdy gatunek ropy naftowej, aczkolwiek nieliczne jej gatunki (np. ciężka ropa wenezuelska) wymagają dochowania pewnych parametrów, np. związanych z temperaturą, co czyni obsługę takich ładunków trudniejszą. Niemniej, wszystkie gatunki ropy obsługiwane przez nas w ostatnich latach, a także te z nowych kierunków jakie pojawiają się w ostatnim okresie, są dla nas

ładunkiem typowym, do którego przystosowany jest nasz Terminal.

Aktualnie do Terminalu Naftoportu najczęściej przychodzi rosyjska ropa typu Rebco, ropa z kierunków bliskowschodnich, ropa kazachska oraz ze złóż Morza Północnego, a ostatnio także – z Ameryki Północnej, nie tylko z USA, ale sporadycznie również ze złóż kanadyjskich. Do Naftoportu regularnie także trafia ropa naftowa z naszych rodzimych złóż bałtyckich, wydobywana przez Petrobaltic. Jak widać, kierunki, z których przybywa do nas surowiec, są dosyć liczne.

Jak dywersyfikacja źródeł wpływa na działalność operacyjną Naftoportu?

Dywersyfikacja wpływa na nasze funkcjonowanie o tyle, o ile oznacza szansę na zwiększenie dostaw morskiej ropy naftowej do Polski – co w sytuacji, gdy jesteśmy jedynym krajowym terminalem przeładunków ropy – oznacza wzrost wolumenu obsługiwanego przez Terminal Naftoportu, jest więc szansą dla Spółki. Jeśli chodzi o działalność operacyjną, to aspekty związane z dywersyfikacją zdecydowanie mieszczą się w granicach zwykłej działalności operacyjnej Terminalu.

Co jest największym wyzwaniem podczas przyjmowania statków z ropą naftową? Czy proces ten jest ściśle sprofilowany, czy jest elastyczny i zależy od kapitału statku i Naftoportu?

Nie traktujemy naszych codziennych obowiązków jako wyzwania, raczej jest to uporządkowany proces złożony z wielu procedur, które trzeba dochować. Niemniej, trzeba też być gotowym i umieć zareagować na sytuacje nieprzewidziane. Stąd funkcjonowanie terminalu naftowego wymaga profesjonalnego podejścia do wszelkich możliwych zmiennych i traktowania ich jako nieodłącznego elementu procesu obsługowego.

Nasza załoga jest wykwalifikowana w sposób umożliwiający bezbłędną interpretację parametrów i bezzwłoczną reakcję, a większość działań objętych jest wysoce specjalistycznymi procedurami, mającymi na celu skoordynowanie i bezpieczne przeprowadzenie wszystkich operacji składających się na przeładunek, który mieści się w ściśle określonych ramach podczas poszczególnych etapów.

Przeładunki mogą się nieco od siebie różnić, w zależności od rodzaju ładunku, wielkości i wyposażenia statku, czy choćby warunków hydrometeorologicznych. Niemniej, określone

parametry graniczne nie mogą zostać przekroczone, co zapewnia ich bieżąca, podwójna kontrola oraz zdolność do reakcji, zarówno ze strony Terminalu, jak i statku.

Oczywiście, zdarzają się sytuacje nieprzewidziane, czy nawet niepożądane, i tutaj kluczową rolę odgrywają wspomniane wcześniej kompetencje pracowników i załogi statku.

Czy Naftoport jest przygotowany na reagowanie w przypadku incydentalnego zanieczyszczenia wody portowej ropą naftową?

Naftoport przywiązuje bardzo dużą wagę do bezpieczeństwa środowiskowego, stale inwestuje w rozwiązania prewencyjne oraz środki służące zwalczaniu ewentualnych rozlewów i jest dobrze przygotowany na wypadek zanieczyszczeń substancjami olejowymi.

Baseny Terminalu i stanowiska przeładunkowe Naftoportu wyposażone są w stałe stalowe zapory przeciwrozlewowe oddzielające baseny przeładunkowe, instalację zapór pneumatycznych przy wejściach do basenów, zestaw pływających zapór przeciwolejujących, tace zapobiegające przedostaniu się rozlewów do wody, system awaryjnych zbiorników do odbioru rozlewów, podczyszczalnie zaolejonych wód opadowych, a także zapas środków sorpcyjnych, dyspergentów i detergentów do usuwania zanieczyszczeń ropopochodnych z wody i gruntu.

W czasie przeładunku pełniąca jest asysta przeciwrozlewowa w oparciu o statki ratowniczo-gaśnicze.

Na wypadek zanieczyszczenia wód portowych przewidziane są specjalne działania, oparte o przygotowane plany zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych. Prowadzenie akcji ratowniczej realizowane jest przez jednostki pływające Straży Ochrony Portu Gdańsk i przez Portową Straż Pożarną, pod nadzorem Urzędu Morskiego. Naftoport ma także możliwość wykorzystania dodatkowego sprzętu i wyposażenia przeciwrozlewowego, będącego w dyspozycji SOPG oraz innych służb: Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa SAR oraz Państwowej Straży Pożarnej.

W jaki sposób Naftoport jest chroniony przed współczesnymi zagrożeniami, takimi jak terroryzm i cyberataki czy bezzałogowe obiekty latające?

Naftoport jest obiektem portowym, w związku z tym posiada system ochrony lądowej i od strony wody. Ochrona odbywa się zgodnie z planem ochrony ISPS

(Międzynarodowy Kodeksu Ochrony Statku i Obiektu Portowego) oraz z zasadami przepisów dotyczących ochrony mienia i osób.

System ochrony obejmuje środki techniczne, w tym różnego typu kamery telewizji przemysłowej, system radarowy oraz system ochrony podwodnej. Sieć informatyczna jest zabezpieczona przed nieuprawnionym dostępem i zabezpieczana zgodnie z zaleceniami oraz we współpracy z Narodowym Centrum Cyberbezpieczeństwa (NC Cyber).

Jak ocenia Pan przeprowadzone ćwiczenie LIBERO 2017 pod kątem współdziałania wszystkich podmiotów w obliczu zagrożenia dostaw paliw płynnych dla Polski?

Moja ocena współdziałania podmiotów w obliczu zagrożenia dostaw paliw płynnych, prowadzonego

w ramach ćwiczeń LIBERO 2017, wypada pozytywnie. Kilka działań w ramach tych ćwiczeń odbyło się w warunkach pełnej aplikacji, stąd też z pozycji Naftoportu nie mogę pokusić się o całościową ich ocenę. Niemniej, podmioty współdziałające w obszarze funkcjonowania naszego Przedsiębiorstwa, w tym na terenie Terminalu Naftoportu, wykazały się profesjonalizmem oraz dużym doświadczeniem.

Z naszego punktu widzenia widzimy potrzebę zwiększania stopnia wykorzystania wiedzy i doświadczenia, jakimi dysponują pracownicy techniczni Przedsiębiorstwa, w trakcie kolejnych ćwiczeń tego typu, których cykliczne kontynuowanie wydaje się zasadne.

Służba Ochrony Państwa a Biuro Ochrony Rządu – redefinicja zadań i uprawnień

Mariusz Cichomski, Ilona Idzikowska

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

8 grudnia Sejm RP przyjął ustawę o Służbie Ochrony Państwa, która powołuje w miejsce Biura Ochrony Rządu (BOR) nową formację ochronną. Powołanie nowej służby, zgodnie z założeniami ustawodawcy, ma pozwolić nie tylko na podniesienie standardu realizacji działań ochronnych i zapobiegawczych poprzez ścisłe powiązanie z nimi precyzyjnie określonych zadań i dostosowanie do nich zakresu niezbędnych uprawnień, ale również wprowadzenie nowych rozwiązań organizacyjnych, wzmocnienie pozycji formacji względem innych służb czy stworzenie nowego modelu przebiegu służby.

Ustawa o Służbie Ochrony Państwa (SOP) ma stanowić odpowiedź na potrzeby wynikające z działań ochronnych, a przede wszystkim zagwarantować skuteczność działań formacji odpowiedzialnej za ochronę osób i obiektów o kluczowym znaczeniu dla funkcjonowania Państwa. Pozwoli również uporządkować i doprecyzować dotychczasowe przepisy, poprzez wyjaśnienie szeregu wątpliwości interpretacyjnych powstałych w trakcie prawie szesnastoletniego okresu stosowania ustawy o Biurze Ochrony Rządu¹, a także nieprzystające do obecnych wymagań legislacyjnych.

Jak wskazano w uzasadnieniu, zmieniające się zagrożenia dla bezpieczeństwa osób i obiektów o kluczowym znaczeniu dla funkcjonowania państwa, w tym zagrożenia o charakterze terrorystycznym,

wymagają dostosowania do nich zarówno taktyki działań ochronnych, jak i metod realizacji działań rozpoznawczych. Skutkuje to potrzebą zmiany dotychczasowego zakresu uprawnień i sposobu działania formacji ochronnej, w tym przyznania jej prawa do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych, w celu pozyskiwania informacji dotyczących zagrożeń względem ochraniających osób i obiektów, a także zapobiegania przestępstwom stanowiącym bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa tych osób i obiektów.

Zgodnie z artykułem 3 ustawy o Służbie Ochrony Państwa, do zadań tej formacji należeć będzie – w odniesieniu do osób – ochrona Prezydenta RP, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Prezesa Rady Ministrów, wiceprezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz ministra właściwego do spraw zagranicznych, a także byłych

¹ Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2017 r. poz. 985 i 1321).

prezydentów Polski oraz, wchodzących w skład delegacji państw obcych przebywających na terytorium Polski, osób posiadających status głowy państwa, szefa rządu oraz ich zastępców, przewodniczącego parlamentu lub izby parlamentu lub ministra spraw zagranicznych. Ustawa nie zmieniła zatem katalogu osób ustawowo chronionych, dookreślony został jednak krąg osób objętych ochroną w ramach delegacji państw obcych w oparciu o zasadę wzajemności, a także unormowania międzynarodowe. Analogicznie jak obecnie, ochrona będzie mogła być przyznana również innym osobom w oparciu o przesłankę ze względu na dobro państwa (na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw wewnętrznych).

Zmianie uległa procedura określania zakresu ochrony poszczególnych osób objętych ochroną nowej formacji. Decyzję dotyczącą określenia zakresu działań ochronnych realizowanych wobec osób objętych ochroną Służby Ochrony Państwa – z mocy ustawy lub na podstawie odrębnej decyzji ministra właściwego do spraw wewnętrznych – będzie podejmował Komendant Służby Ochrony Państwa, informując o tym ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Ochrona obiektów będzie realizowana nie tylko w odniesieniu do obiektów służących Prezydentowi RP, Prezesowi Rady Ministrów, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych oraz ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych, lecz również wskazanych w decyzji ministra właściwego do spraw wewnętrznych innych obiektów stanowiących siedziby członków Rady Ministrów (z wyłączeniem obiektów służących Ministrowi Obrony Narodowej i Ministrowi Sprawiedliwości). W odniesieniu do ostatniej ze wskazanych kategorii obiektów, decyzja będzie podejmowana na wniosek poszczególnych członków Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii Komendanta SOP oraz Komendanta Głównego Policji, z uwzględnieniem sił i środków pozostających w dyspozycji SOP oraz oceny zagrożenia tych obiektów. Ustawodawca wprowadził również tryb szczególny, zgodnie z którym w przypadkach uzasadnionych względami bezpieczeństwa minister właściwy do spraw wewnętrznych będzie mógł samodzielnie podjąć decyzję o objęciu ochroną SOP lub Policji siedzib członków Rady Ministrów, informując o tym Prezesa Rady Ministrów i członka Rady Ministrów, którego siedziby dotyczy decyzja.

Nowej formacji ochronnej dodane zostanie również zadanie polegające na rozpoznawaniu i zapobieganiu

określonego rodzaju przestępstwom skierowanym przeciwko osobom ochranianym oraz przestępstwom przeciwko bezpieczeństwu ochranianych obiektów².

Do zadań SOP będzie także należało rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie popełnianych przez funkcjonariuszy i pracowników SOP przestępstw określonych w art. 228, 229, 231, 265 i 266 Kodeksu karnego³ (a zatem przestępstw korupcyjnych oraz związanych z niedopełnieniem obowiązków czy nadużyciem uprawnień), w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych, a także w zakresie wynikającym z ustawy o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych⁴, funkcjonariuszy i pracowników Policji i Straży Granicznej lub strażaków i pracowników Państwowej Straży Pożarnej.

Nowym zadaniem odpowiada rozszerzenie zakresu uprawnień SOP względem posiadanych dotychczas przez BOR. W tym kontekście wskazać należy, że formacja zostanie wyposażona w kompetencje do prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych, w formach określonych adekwatnie do zadań, w celu pozyskiwania informacji dotyczących zagrożeń względem ochranianych osób i obiektów, a także zapobiegania przestępstwom stanowiącym bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa tych osób i obiektów. W dotychczasowej ustawie, regulującej funkcjonowanie BOR, służba ta została uprawniona do prowadzenia działań profilaktycznych, wprawdzie częściowo zbliżonych do czynności operacyjno-rozpoznawczych, jednak niewystarczających z perspektywy specyfiki obecnych zagrożeń w zakresie bezpieczeństwa i niedookreślonych ustawowo.

Podstawowym obszarem, w którym wykonywane będą czynności operacyjno-rozpoznawcze, będzie zapewnienie bezpieczeństwa osób i obiektów ochranianych. Tego rodzaju działania dopuszczono

² Ustawa wskazuje tu na rozpoznawanie i zapobieganie przestępstwom przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, przestępstwom przeciwko życiu lub zdrowiu, przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu, przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, przeciwko wolności, przeciwko czci i nietykalności cielesnej, przeciwko porządkowi publicznemu, zamachom i czynnej napaści skierowanym przeciwko osobom ochranianym oraz przeciwko bezpieczeństwu ochranianych obiektów, z wyłączeniem dotyczących tych obiektów przestępstw przeciwko ochronie informacji.

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2017 r. poz. 2204).

⁴ Art. 11j ust. 1 pkt 1-3 ustawy z dnia 21 czerwca 1996 r. o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz. U. poz. 491, z późn. zm).

także w przypadku przestępstw popełnianych przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Ochrony Państwa w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych, co umożliwi nie tylko samodzielne realizowanie zadań w tym zakresie, ale również współpracę z nowotworzonym, na podstawie ustawy o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, Biurem Nadzoru Wewnętrznego.

Funkcjonowanie Służby Ochrony Państwa w sferze czynności operacyjno-rozpoznawczych podlegać będzie identycznym wymogom formalnym i mechanizmom kontrolnym, jak w przypadku innych służb posiadających takie uprawnienia, z uwzględnieniem kontroli sądowej. Rozwiązanie to spełnia polski standard konstytucyjny, wymagający zapewnienia niezależnym organom instrumentów kontrolnych i nadzorczych.

Zakładanemu zwiększeniu zaangażowania SOP, względem BOR, w ochronę obiektów stanowiących siedziby członków Rady Ministrów, odpowiada ograniczenie działań ochronnych wobec innych obiektów, tj. placówek dyplomatycznych i obiektów specjalnych, a w konsekwencji przypisaniu w tej sferze odpowiedzialności innym podmiotom.

Zgodnie z ustawą, co do zasady za ochronę placówek zagranicznych odpowiedzialny będzie resort spraw zagranicznych. Na podstawie zmienianych przepisów ustawy o służbie zagranicznej⁵, kierującemu placówką zagraniczną przypisano odpowiedzialność za jej bezpieczeństwo. Natomiast za ochranianie placówek zagranicznych RP znajdujących się w miejscu stacjonowania polskich kontyngentów wojskowych oraz ochronę personelu dyplomatyczno-konsularnego tych placówek odpowiedzialna będzie Żandarmeria Wojskowa. Warto zauważyć również, że zmieniane przepisy ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych⁶ przypisały tej formacji właściwość względem osób przebywających na terenach lub w obiektach placówek zagranicznych RP oraz osób stwarzających lub mogących stwarzać zagrożenie dla osoby ochranianej.

Jak wskazano w uzasadnieniu do ustawy o Służbie Ochrony Państwa, dotychczasowa praktyka działań BOR pokazała, że jest to zbyt mała formacja,

niedysponująca wystarczającymi siłami i środkami dla w pełni efektywnej ochrony tych placówek. Warto dodatkowo zauważyć, że w powyższych przypadkach ustawodawca nie posłużył się jak w ustawie pragmatycznej BOR sformułowaniem „ochrona „polskich przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych oraz przedstawicielstw przy organizacjach międzynarodowych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej”, a odwołał się do zdefiniowanego w ustawie o służbie zagranicznej pojęcia „placówki zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej”, które jest pojęciem szerszym⁷.

Zważywszy jednak na fakt, że ochrona placówek zagranicznych przez Żandarmerię Wojskową będzie ograniczona do miejsc stacjonowania polskich kontyngentów wojskowych, Prezes Rady Ministrów, w przypadkach uzasadnionych względami bezpieczeństwa, będzie mógł podjąć decyzję o objęciu ochroną przez Służbę Ochrony Państwa wybranych placówek zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli zapewnienie ochrony placówek zagranicznych w inny sposób okaże się lub może okazać się niewystarczające. Decyzja podejmowana będzie na wniosek ministra właściwego do spraw zagranicznych, po uzyskaniu opinii ministra właściwego do spraw wewnętrznych, z uwzględnieniem sił i środków pozostających w dyspozycji Służby Ochrony Państwa, oceny zagrożenia tych obiektów oraz możliwego zakresu i sposobu zapewnienia ochrony.

Natomiast w przypadku zadania polegającego na ochronie i zapewnieniu funkcjonowania obiektów i urządzeń o szczególnym znaczeniu, jak wskazano w uzasadnieniu do ustawy, praktyka pokazała, że BOR jest zbyt małą formacją, niedysponującą wystarczającymi siłami i środkami dla w pełni efektywnej ochrony tych obiektów i urządzeń. Realizacja tego zadania przez BOR jest szczególnie utrudniona również z uwagi na fakt, że nie ogranicza się jedynie do zapewnienia ochrony, ale również do zapewnienia ich funkcjonowania, a to z kolei przekracza możliwości finansowe i organizacyjne formacji. W związku z powyższym, założono przejęcie tego zadania przez Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

⁵ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 161 i 476).

⁶ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1483 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 244, 768 i 1086).

⁷ Zgodnie z art. 4 pkt 2 te same ustawy termin „placówka zagraniczna Rzeczypospolitej Polskiej” oznacza przedstawicielstwo dyplomatyczne, stałe przedstawicielstwo przy organizacji międzynarodowej, konsulát generalny, konsulát, wicekonsulát, agencję konsularną, instytut polski lub inną placówkę podległą ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych, mającą siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Analogicznie jak obecnie BOR, SOP będzie również odpowiedzialna za prowadzenie rozpoznania pirotechniczno-radiologicznego obiektów Sejmu i Senatu, jednak przejęcie tego zadania przez Straż Marszałkowską rozważane jest obecnie w ramach prowadzonych w Sejmie prac nad nową ustawą o Straży Marszałkowskiej (obecnie funkcjonowanie Straży Marszałkowskiej jest unormowane w ustawie o Biurze Ochrony Rządu).

W omawianym kontekście warto wskazać, że w ustawie obok przepisu określającego obowiązek podmiotów publicznych, co do zapewnienia niezbędnych warunków do wykonywania przez Służbę Ochrony Państwa jej ustawowych zadań, wprowadzono unormowanie nakładające na osoby ochraniające oraz podmioty zarządzające lub

administrujące chronionymi przez formację obiektami powinność niezwłocznego przekazywania Służbie Ochrony Państwa wszelkich informacji, mających wpływ na bezpieczeństwo ochraniających osób i obiektów, jak również stosowania się do zaleceń związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa ochraniającym osobom i obiektom wydawanych przez Służbę Ochrony Państwa. Praktyka działań ochronnych pokazuje, że istnienie tak sformułowanego zobowiązania jest potrzebne dla zobrazowania powinności, jaka spoczywa również na podmiotach obejmowanych ochroną, a tym samym wynikających z tej powinności uprawnień formacji. Dla skuteczności podejmowanych działań ochronnych niezbędne jest ścisłe współdziałanie ww. podmiotów.

Wody Polskie a zarządzanie ryzykiem powodziowym i ryzykiem wystąpienia suszy

Daniel Kociołek

Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej

Początek roku 2018 to okres zasadniczych zmian w zarządzaniu gospodarką wodną w Polsce. Zgodnie z nową ustawą Prawo wodne, rozpoczyna działalność Państwowe Gospodarstwo Wody Polskie. Ta nowa instytucja będzie, jako państwowa osoba prawna, głównym podmiotem odpowiedzialnym za zarządzanie zasobami wodnymi. Wody Polskie będą zatem wykonywały m.in. zadania z zakresu zarządzania ryzykiem powodziowym i ryzykiem wystąpienia suszy, czyli działania, które są wprost kojarzone z zapewnianiem bezpieczeństwa. Należy jednak pamiętać, że w tym kontekście ważna będzie również troska Wód Polskich o jakość wód oraz ich racjonalne wykorzystanie.

Wody Polskie powstają na mocy ustawy z 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, która od 1 stycznia 2018 r. zastąpi dokument z 18 lipca 2001 r. o takim samym tytule. Ze względu na liczne nowelizacje, obowiązujące jeszcze Prawo wodne stało się mało czytelne. Ustawodawca postanowił zatem napisać tę ustawę od początku. Bezpośrednią przyczyną decyzji był obowiązek realizacji postanowień Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. – tzw. Ramowej Dyrektywy Wodnej, która ustanawia ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej. W nowym porządku prawnym organami odpowiedzialnymi za zarządzanie zasobami wodnymi będą minister właściwy do spraw gospodarki wodnej oraz Prezes Wód Polskich. Nadrzędnym celem reformy jest zapewnienie służebnej roli gospodarki wodnej wobec społeczeństwa. Będzie to możliwe dzięki sprawnemu

i racjonalnemu zarządzaniu oraz odpowiedniemu finansowaniu gospodarki wodnej, zgodnie z zasadą zwrotu kosztów usług wodnych. Struktura tego zarządzania zostanie zorganizowana z uwzględnieniem hydrograficznego podziału naszego kraju. Wody Polskie będą realizowały politykę gospodarowania wodami na każdym poziomie, tzn. na poziomie dorzecza, regionu wodnego oraz zlewni. Nowej instytucji przyznano zadanie sprawowania praw właścicielskich w stosunku do wód publicznych, które są własnością Skarbu Państwa. Nie dotyczy to jednak morza terytorialnego, morskich wód wewnętrznych i śródlądowych dróg wodnych o szczególnym znaczeniu transportowym. Do kompetencji Wód Polskich będzie również należało pobieranie opłat za usługi wodne, wydawanie zgód wodnoprawnych, które określają prawa i obowiązki dotyczące wód i ich użytkowników. W wydawaniu pozwoleń

wodnoprawnych Wody Polskie zastąpią marszałków województw i starostów powiatowych, co sprawi, że orzecznictwo dotyczące gospodarki wodnej stanie się spójne na terenie całego kraju. Wody Polskie połączą rozproszone dotąd kompetencje w tym zakresie.

Nowe Prawo wodne stanowi, że Wody Polskie będą odpowiedzialne za utrzymanie wód oraz prowadzenie inwestycji przeciwpowodziowych. W myśl zasady „rzeka i wały w jednych rękach”, Wody Polskie będą miały decydujące zdanie w zakresie:

- kierunków inwestowania i modernizacji urządzeń hydrotechnicznych,
- zakresu robót utrzymaniowych realizowanych na ciekach i urządzeniach wodnych,
- zapewnienia osiągnięcia dobrego stanu wód,
- minimalizacji ryzyka powodziowego na wszystkich szczeblach zarządzania zasobami wodnymi.

Wody Polskie są zobowiązane do sporządzania, uzgadniania i aktualizowania szeregu projektów dokumentów planistycznych, m.in. projektów planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, planów zarządzania ryzykiem powodziowym, planów przeciwdziałania skutkom suszy, planów utrzymania wód, wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego. M.in. plany zarządzania ryzykiem powodziowymi będą stanowiły wytyczne podczas tworzenia planów inwestycji w gospodarce wodnej. Wody Polskie będą również wspierały system zarządzania kryzysowego. W regionalnych zarządach gospodarki wodnej (RZGW) powstaną całodobowe centra operacyjne, a docelowo w każdym z 330 nadzorów wodnych co najmniej jeden z pracowników będzie przez całą dobę pozostawał w gotowości do działania na wypadek wystąpienia groźnej sytuacji hydrologicznej. W zarządach zlewni centra operacyjne będą powoływane doraźnie. Warto dodać, że Prawo wodne umożliwia, aby Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, który będzie jednostką organizacyjną Wód Polskich, mógł udzielać „wsparcia finansowego i rzeczowego jednostkom samorządu terytorialnego w zakresie zapewnienia możliwości korzystania z zasobów wodnych na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi”. Ten artykuł umożliwia Wodom Polskim wpieranie gmin w okresach suszy.

Dodatkowy obowiązek, którym będzie pełnienie funkcji organu regulacyjnego usług wodociągowo-

kanalizacyjnych, nakłada na Wody Polskie nowelizacja ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Dyrektorzy RZGW będą opiniowali projekty regulaminów dostarczania wody i odprowadzania ścieków oraz zatwierdzali taryfy za te usługi. Będą też rozstrzygali spory między przedsiębiorstwami wodociągowo-kanalizacyjnymi a ich klientami. Dotąd taryfy za wodę były ustalane na rok w drodze uchwał rad gminy na wnioski przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych. W przeważającej liczbie przypadków, większościami albo jedynymi udziałowcami w tych przedsiębiorstwach są właśnie gminy. Zmiana przepisów ma zapobiec sytuacjom, w których mogłoby dochodzić do konfliktów interesów oraz zagwarantować, aby cena wody przeznaczonej do spożycia przez mieszkańców nie była zawyżana.

OPLATY ZA USŁUGI WODNE I INNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA WÓD POLSKICH

Wody Polskie będą ustalały i pobierały opłaty za usługi wodne polegające na zapewnieniu gospodarstwom domowym, podmiotom publicznym oraz podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą możliwości korzystania z wód w zakresie wykraczającym poza zakres powszechnego korzystania z wód, zwykłego korzystania z wód oraz szczególnego korzystania z wód. Nowe Prawo wodne określa katalog tych obciążeń, zgodnie z zapisaną w tzw. Ramowej Dyrektywie Wodnej zasadą zwrotu kosztów usług wodnych. Działalność polegająca na poborze wód powierzchniowych lub wód podziemnych w ilości średniorocznie nieprzekraczającej 5 m³ na dobę oraz wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi w ilości nieprzekraczającej łącznie 5 m³ na dobę, na potrzeby zwykłego korzystania z wód, nie wiąże się z ponoszeniem opłat. Do 31 grudnia 2020 r. Wody Polskie wyposażą w przyrządy pomiarowe podmioty korzystające z usług wodnych. Nowe zasady naliczania i uiszczania opłat za korzystanie z wód powinny w efekcie skutkować samofinansowaniem się gospodarki wodnej. Dotychczasowe uregulowania niestety nie zapewniały satysfakcjonującego poziomu środków na utrzymywanie wód oraz mienia Skarbu Państwa związanego z gospodarką wodną. Zmiany mają również skłonić podmioty korzystające z wód w ramach usług wodnych do racjonalnego wykorzystywania zasobów wodnych, co przyniesie korzyści dla środowiska naturalnego.

Poza opłatami za usługi wodne źródłami finansowania bieżącej działalności Wód Polskich będą:

- przychody z prowadzonej działalności gospodarczej, która będzie obejmowała w szczególności:
 - ✓ projektowanie, wykonywanie, utrzymywanie i eksploatację urządzeń wodnych,
 - ✓ wytwarzanie energii w elektrowniach wodnych,
 - ✓ prowadzenie działalności edukacyjnej i turystycznej związanej z gospodarką wodną,
 - ✓ świadczenie usług w zakresie towarowego i pasażerskiego transportu wodnego,
 - ✓ inną działalność związaną z gospodarką wodną;
- przychody z dotacji pozyskanych z budżetu krajowego;
- przychody z dotacji na kontynuację i na nowe zadania realizowane w ramach programów operacyjnych przy udziale środków unijnych.

Zakładamy stopniowe przenoszenie obciążenia finansowaniem Wód Polskich z budżetu państwa na przychody z ich działalności gospodarczej. Dodatkowym możliwym źródłem finansowania, które wynika z nowego Prawa wodnego, są środki kredytowe.

STRUKTURA WÓD POLSKICH

Jednostkami organizacyjnymi Wód Polskich będą: Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej (KGZW) z siedzibą w Warszawie, 11 regionalnych zarządów gospodarki wodnej (RZGW) z siedzibami w Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Gliwicach,

Krakowie, Lublinie, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Warszawie i we Wrocławiu, 50 zarządów zlewni oraz 330 nadzorów wodnych. Cała struktura będzie podzielona na pionowy merytoryczny (ochrony przed powodzią i suszą, usług wodnych i zarządzania środowiskiem wodnym) oraz pion organizacyjno-ekonomiczny. Działalnością Wód Polskich będzie kierował prezes, który będzie mógł tworzyć jednostki do realizacji projektów, komisje opiniotwórcze i zespoły problemowe o charakterze stałym lub doraźnym. Będzie on ponadto reprezentował Wody Polskie na zewnątrz. Dyrektorzy RZGW będą koordynowali działalność zarządów zlewni zlokalizowanych na ich obszarze działania, a dyrektorzy zarządów zlewni będą koordynowali działalność nadzorów wodnych. Dokładną strukturę Wód Polskich określa statut nadany w drodze rozporządzenia Ministra Środowiska. Pracownikami nowej instytucji zostaną dotychczasowi pracownicy KGZW, RZGW, Wojewódzkich Zarządów Melioracji i Urządzeń Wodnych oraz niektórzy pracownicy samorządów. Łącznie w Wodach Polskich będzie pracowało niemal 6 000 osób. Nowe Prawo wodne dokładnie określiło proces przyporządkowywania pracowników do nowej instytucji.

1 stycznia należności, zobowiązania, prawa i obowiązki KGZW oraz RZGW zostaną przejęte przez Wody Polskie. Nowa instytucja stanie się też stroną umów dotyczących niektórych inwestycji prowadzonych przez samorządy. Zadaniem Wód Polskich będzie ich terminowe zakończenie, a następnie utrzymywanie.

KOMENTARZ

Reforma gospodarki wodnej to nie tylko realizacja wynikających z unijnego prawa zobowiązań. Zmiany mają przede wszystkim wprowadzić efektywny system zarządzania zasobami wodnymi w Polsce. Usprawnienia ułatwią prowadzenie spójnych i skutecznych działań w celu zminimalizowania ryzyka powodziowego i zapewnienia dobrej jakości naszych wód. Wprowadzane rozwiązania mają też skłonić użytkowników wód do ich racjonalnego wykorzystywania.

Sytuacja związana z występowaniem afrykańskiego pomoru świń (ASF) w Polsce

Emilia Łoś-Deryło

Główny Inspektorat Weterynarii

Jeszcze kilka lat temu nikt nie przewidywał, że choroba występująca na Sardinii i w Afryce będzie miała spustoszenie na taką skalę wśród populacji polskich świń oraz dzików. Niestety „czarny scenariusz” spełnił się i już prawie 4 lata borykamy się z problemem afrykańskiego pomoru świń (ASF).

W 2017 r. (do dnia 19 grudnia) na terytorium Polski stwierdzono 81 ognisk ASF u świń w trzech województwach: podlaskim – 16 ognisk, lubelskim – 59 ognisk, mazowieckim – 6 ognisk. Od początku występowania ASF w Polsce, tj. od lutego 2014 r., na terenie Polski stwierdzono 104 ogniska ASF. Ostatnie ognisko wystąpiło 25 listopada w powiecie włodawskim (woj. lubelskie) u świń w gospodarstwie przyzagrodowym w miejscowości Stawki. Z kolei od lutego 2014 r. na terytorium Polski stwierdzono 814 przypadków ASF u dzików, w tym tylko w 2017 r. (do dnia 19 grudnia) odnotowano ich 652.

Do 16 listopada br. sytuacja ograniczała się wyłącznie do części wschodniej Polski. Niestety 17 listopada br. ASF został wykryty w okolicach Warszawy.

ANALIZA SYTUACJI EPIZOOTYCZNEJ W ZAKRESIE ASF W M. ST. WARSZAWA ORAZ OKOLICZNYCH POWIATACH

Pierwsze dwa przypadki ASF u dzików zostały stwierdzone 17 listopada 2017 r. w powiecie legionowskim. Następnie, 22 listopada br. wirus został wykryty w gminie Izabelin, w powiecie warszawskim zachodnim. Tym samym choroba przekroczyła naturalną granicę rozprzestrzeniania się ASF jaką do tej pory stanowiła Wisła. Od tego momentu lawinowo zaczęto wykrywać przypadki ASF w powiatach piaseczyńskim, legionowskim, warszawskim zachodnim, a także na obszarze m. st. Warszawa. 19 grudnia br. ASF u dzika został wryty w gminie Karczew w powiecie otwockim. W sumie od 17 listopada do 19 grudnia 2017 r. w Warszawie i powiatach okolicznych potwierdzono 78 przypadków ASF u dzików.

W związku z zaistniałą sytuacją epizootyczną podejmowane były działania w zakresie określenia obszaru skażonego wirusem ASF i wdrożenia środków wynikających z art. 15 Dyrektywy Rady 2002/60/WE. W wyniku prowadzonych negocjacji z Komisją Europejską w sprawie objęcia ww. terenów regionalizacją wynikającą z decyzji KE 2014/709/UE ustalono nową regionalizację, która została określona w opublikowanej 8 grudnia br. decyzji wykonawczej Komisji 2017/2267/UE z dnia 7 grudnia 2017 r. zmieniającej załącznik do decyzji wykonawczej 2014/709/UE w sprawie środków kontroli w zakresie zdrowia zwierząt w odniesieniu do afrykańskiego

pomoru świń w niektórych państwach członkowskich. Obszary objęte restrykcjami w związku z ASF wraz z sytuacją epizootyczną można przejrzeć na stronie Głównego Inspektoratu Weterynarii: <https://bip.wetgiw.gov.pl/asf/mapa/>.

Należy jednocześnie zaznaczyć, że w związku z wykryciem w bliskiej odległości od granicy z Polską, na terenie Obwodu Kaliningradzkiego dwóch przypadków ASF u dzików (początek grudnia br.), na części powiatu bartoszyckiego został ustanowiony obszar ochronny (określony w części I załącznika decyzji KE 2014/709/UE).

W związku z przeniesieniem się wirusa choroby w okolice Warszawy, w dniach 27-28 listopada 2017 r. miała miejsce wizyta ekspertów Wspólnotowego Weterynaryjnego Zespołu do Spraw Kryzysowych (CVET), w trakcie której eksperci zapoznali się z sytuacją epizootyczną w Polsce. Ponadto zorganizowane zostały spotkania z przedstawicielami Polskiego Związku Łowieckiego, Kampinoskiego Parku Narodowego oraz terenowych organów Inspekcji Weterynaryjnej. Eksperti zasugerowali, iż w pierwszej kolejności należy podjąć działania na rzecz intensywnego poszukiwania zwłok padłych dzików, w celu rozpoznania sytuacji epizootycznej na tym terenie. Zasugerowano również możliwość czasowego wstrzymania odstrzału dzików na obszarze uznanym za obszar skażony wirusem ASF. Sugestię powyższą uzasadniali tym, że zakażenia wirusem ASF na tym terenie są świeże i w związku z powyższym w początkowej fazie występowania wirusa śmiertelność dzików może sięgać 60-70% populacji.

DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z NIESTABILNĄ SYTUACJĄ EPIZOOTYCZNĄ W ODNIESIENIU DO ASF

Inspekcja Weterynaryjna z innymi służbami prowadzi, z częstotliwością co dwa tygodnie, akcję poszukiwania padłych dzików w następujących klastrach:

- na terenie m. st. Warszawy – wzdłuż Wisły po obydwu stronach rzeki w kierunku północnym od wysokości Mostu Gen. St. Grot-Roweckiego i południowym od wysokości Mostu Siekierkowskiego (odstąpienie od prowadzenia poszukiwań wzdłuż brzegów Wisły na wysokości Śródmieścia) oraz na obszarze wszystkich obszarów leśnych stanowiących Lasy Miejskie,
- w powiecie piaseczyńskim – Chojnowski Park Krajobrazowy oraz przyległe obszary leśne w gminie Konstancin Jeziorna,
- po obydwu stronach rzeki Narwi w trójkącie ograniczonym przez Kanał Żerański i drogę nr 630 biegnącą z Nowego Dworu Mazowieckiego,
- w Puszczy Kampinoskiej z otuliną wzdłuż Wisły.

Ponadto, służby weterynaryjne prowadzą kontrolę gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną na terenie powiatów położonych wokół m. st. Warszawy, celem poinformowania o wejściu w życie wymagań wynikających z przepisów rozporządzenia w sprawie podejmowanych środków związanych z wystąpieniem ASF, a także wręczenia ulotek informacyjnych – wraz z podpisem przez rolnika potwierdzającym otrzymanie ulotki. Dodatkowo wzmocniono kontrole ubojów na użytek własny w okresie przedświątecznym.

W związku z podejrzeniem, że przedostanie się wirusa ASF w okolice Warszawy wynika najprawdopodobniej z działalności człowieka i może być spowodowane wyrzucaniem odpadków żywności, poproszono zarządców terenów o regularne opróżnianie pojemników na śmieci przy parkingach leśnych. Dodatkowo prowadzona jest akcja informacyjna przy wejściach na tereny leśne obejmująca zakaz

wyrzucania produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego, zakaz wykorzystywania hałaśliwych sprzętów i urządzeń, konieczność utrzymania psów na smyczy podczas spacerów w lasach i parkach, gdzie przebywają dziki oraz sposób postępowania w przypadku znalezienia zwłok padłych.

Sytuacja związana z ASF jest na tyle poważna, że 5 grudnia br. na posiedzeniu Rady Ministrów przyjęty został projekt „nowej specustawy w sprawie ASF”. Głównym jej celem jest usprawnienie działań prowadzonych w ramach likwidowania oraz zapobiegania chorobom zakaźnym zwierząt. Proponowane rozwiązania dotyczą m.in. zmiany ustawy o granicy państwowej, ustawy prawo łowieckie oraz ustawy o inspekcji weterynaryjnej. Zmiana ustawy o granicy państwowej umożliwi wykonywanie na gruntach położonych w pasie drogi granicznej urządzeń lub budowli służących zapobieganiu lub zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Zbudowanie zapory utrudni migrację dzików z zachodniej granicy kraju. Zmiana ustawy prawo łowieckie reguluje kwestie wykonywania polowania w parkach narodowych oraz rezerwach przyrody. Przewiduje też zwolnienie od pracy lub wykonywania zajęć służbowych dla osoby wykonującej odstrzał sanitarny zwierząt z zachowaniem prawa do wynagrodzenia lub uposażenia (w ciągu roku kalendarzowego ten czas nie może przekroczyć 6 dni). Kolejne zmiany przepisów weterynaryjnych pozwolą na utworzenie zespołów ds. dochodzeń epizootycznych, składających się z osób mających specjalistyczną wiedzę z zakresu epizootologii weterynaryjnej.

Poza ww. działaniami, równolegle prowadzone są prace nad tzw. mapą drogową w ramach której Inspekcja Weterynaryjna, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, PIW-PIB Puławy, Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Finansów, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad wprowadzają działania mające na celu zapobieżenie rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń.

KOMENTARZ

Na obszarze Polski w coraz szybszym tempie przybywa obszarów dotkniętych afrykańskim pomorem świń, nie tylko na Mazowszu. Przypadki ASF u dzików wykryte zostały w powiecie ełckim w województwie warmińsko-mazurskim, a także w ostatnich dniach w powiecie łukowskim w województwie lubelskim. Należy zauważyć, iż w innych krajach dotkniętych chorobą obserwuje się także wzrost liczby przypadków ASF u dzików, np. na Litwie i Łotwie. Punktem zapalnym w kwestii tej choroby jest również terytorium Ukrainy, gdzie w 2017 r. wykryto 119 ognisk ASF u świń i 28 przypadków u dzików oraz obszar Obwodu Kaliningradzkiego.